

VERHALEND PROZA

Herman Robbers

DE REIS

(fragment uit Vacantie)

Voor 't derde-klasse-loket wachtte een lange staart menschen, en Gerard, wanhopig gejaagt, zond den witkiel met het valies vast vooruit naar 't perron om plaatsen voor hen bezet te houden. Haalden ze dezen trein niet, dan konden ze 'r niet meer komen van-avond. 't Was een doordrij-verij van hem geweest derde te reizen, om 't dan ten-minste goedkoop te doen. Nu stond er geen mensch voor het andere loket. Maar Jeanne wachtte, kalm-zeker en rustig; met de oogen knikte ze 'm vredig toe zich bedaard te houden.

Het schoot gauw op, 't viel mee, gelukkig; toch dreef Gerard zijn vrouw nog tot haast aan, liepen ze, half op een draf, naar den trein, maar toen ze den witkiel afgedankt hadden, in 't broeiig half-duistere, houten coupé-hok waren gekropen, zich over elkander elk in een raamhoekje hadden gedraaid, was het nog wel een minuut of vijf, zes, voor 't vertrek van den trein, die zich langzaam vulde. Dat afgeschoten 'niet-rooken' coupé'tje van hen werd achteloos aldoor voorbijgeloopen; 't zou verder geheel zijn leeg gebleven, wanneer niet op 't laatste moment nog een zingende troep boerinnen en boeren was aan komen zwieren, een achttal waarvan, na potsierlijke buigingen, gierend gedagzeg, geknuffel en zoeken, bij hen waren ingestapt.

Terstond daarna kwam de trein in beweging; met dof gebonk en gestommel, als van een onderaardsche beroering, begon langzaam-aan alles – banken, ramen en schotten – te wiegen, te schokken; de menschen en bouwsels ter weerszijden schoven naar achter, en wèg, zacht glijdend, ál vlugger. Tusschen Jeanne en Gerard bukten en wrongen de zware boeren, de vleezige jonge boerinnen zich, één voor één, langs hun knieën dringend, het raampje uit; gierden nog groeten in dolheid, giechellachten, kletsten en juichten luid-uit. Tot ze 't station niet meer konden zien en in druk gepuf, zich met handen en mouwen de wangen wisschend, tot zitten kwamen.

Gerard keek norsch, maar zijn vrouwtje had er wel danigen schik in, had overal schik in; telkens flikkerde lustigheid, van voldoening en blijdschap op in haar oogen, lachte ze 'm toe. Tot hij toch even teruglachen

moest: 'Zoo!... Nou heb jij je zin, hè?... Is 't niet?... Hè?... zeg!...' Zij gaf eerst geen antwoord, stralend ondeugendheid, knikte toen ja; dan, hem wenkend en zelf zich vooroverbuigend tot ze haar mond bij zijn oor kon brengen: 'k Heb d'r mijn man toch maar lekkertjes onder, hè?...'

Hij glimlachte even maar, dadelijk dan strakte zich weer zijn gelaat, ging hij wrevelstil zitten turen naar buiten, onwillig Jeannes driest-vroolijke blikken telkens weer te ontmoeten. O! ze was allerliefst, zijn vrouwtje, één-en-al zelfopofferende goedheid, maar ze kon soms nog zoo kinderlijk-doen en uitbundig zijn... En bij hem was dat er wat uit!... Och, als je wat ouder wordt!... Ja, hij was heel wat bedaarder dan vroeger, wist 't wel... Vooral in den laatsten tijd... Nou ja, 't leven is er dan ook waarachtig niet naar om zoo vroolijk te doen... Als je jong bent, je nog illusies kunt maken... Maar dat leer je wel af, ieders leven wordt toch ten slotte een sleurgang, de dagen en weken en maanden door, een plicht-gedoe, met nog allerlei zorgen en zorgjes, die je je zélf op je hals haalt.

Voor hem werd het er ook in den loop der tijden niet beter op.

Als je, bij al je gewone werk en soesa nog anderen krijgt te helpen, nog meer verantwoordelijkheid... En je kon ze toch ook maar niet laten stikken, je naaste familie, je vrienden...

Zoo zat hij te kniezen, zag toch intusschen de laatste stads-einden, – straten in aanbouw, kaarthuizen waar je door heen kon kijken – aan weerszij verdwijnen, en 't wekte toch ook bij hem een gevoel van verlichting, van vrij en er-uit zijn. De groote stad lag achter zijn rug, en – dat was altijd weer zoo – hoe verder je 'r afkwam, in ruimte van wei, water, moerassen, hoe verder en verder naar alle kanten een wijde zich strekte ten horizon, hoe dieper 't besef in je groeide van wat dat toch was in je daaglijksche denken, zoo'n stad om je heen, de voortdurende druk dier massaas benauwde, óp en óver elkander gestampte, gestapelde woningen vol, en het haastende-jachtige hurrieleven, als was er geen ruimte en tijd meer, als kromp en verschrompelde 't menschenbestaan in een durende koorts... Zoo lang je 'r in was, voelde je 't niet zoo, maar toch, het frát je wel op...

De boer-mannen pruim-kauwden, spuwden en grinnikten, knipoogden, brompraatten al maar door, grappigden – meest onverstaanbare moppen – scheefgetrokken tot weebreedten lach de barstig en raspig roode gezichten; de vrouwen gierden het telkens weer uit, sloegen zich hard op de vleezige dijen of grepen hun wieblende buiken vast; soms begon er ineens een te zingen; vielen de anderen ongelijk in met rauw-schrilte geluiden. Gerard keek hen van tijd tot tijd geërgerd norsch in de dof-lichte oogen; die schenen daar niets van te merken; maar Jeanne had er een

soort van genoeg in, ook in zijn boos kijken, lachte soms onwillekeurig mee, blikte dan even naar Gerard op, om te zien of hij nu ook niet kwaad werd op haar, dat ze lachte.

Maar ze keek toch ook liever door 't raampje uit naar de dalende zon in den wolkloozen, vlam-en-vuur-tintigen hemel, die al wat er spiegelde en glansde beneden in 't liggende land, met de slooten en poelen, de lage rooddakige huisjes met ruitjes, windwijzers, emmers, deed gulden en flonkeren. Ze wachtte het naderen, volgde dan met een koesterende aandacht het glijdende, draaiende weg-zich-schuiven van weien en bouwland – soms leek het één reuzen-groot wiel, dat zich wentelde, waren de slooten staal-glinstrende spaken, dan weer zag ze er de vurige wieken in van een betooverd-lichtstralenden molen –, ze lette ook graag op het altijd weer éven onverwacht te voorschijn schieten en snel krimpens wegdeinen der telegraafpalen; genottelijk keek ze naar 't bonte vee, naar de glanzende, vlug-vrije paarden, naar 't grappige jonge gedartel vooral van veulens, die om de moeders galopten, hoogpootige lammetjes, malle kalven, die maakten dwaas stijve sprongen de lucht in. En in korte roepjes van: 'kijk 's, kijk nou 's, Gerard!' uitte zich telkens haar vroolijk genieten: 'Prachtig, de zon in die poel daar!... En zeg, zég, zie je dat kalf daar gek lummelig wegloopen, kijk dan toch gauw, gauw!... daar!... Och nee, jij kijkt altijd te laat....'

Hij zat maar te soezen, te piekeren.... Hij herinnerde zich hoe hij vroegerjaren ook wel zoo met haar weggevlucht was, weg uit de stads-benaauwing, en hoe dan hij ook zich dol-blij en jong-dartel gevoeld had. En hij merkte 't verschil wel. Hoe hij nu ingezakt, lusteloos zat, z'n hoofd op z'n schouders te balanceeren, te onverschillig, te lui of te moe, zelfs om wat meer z'n gemak te zoeken, aldoor gehinderd door 't joelen der boeren, en aldoor over z'n werk en z'n zorgen thuis aan 't denken en tobben – zijn moeilijke, veel-omvattende werk onder 't altijd veranderend schoolvolk, zijn groote boek, over de zestiende eeuw, met zoo'n hartstocht begonnen en dat maar niet opschoot, daar tijd en rust en bezieling ontbraken, en dan nog die drukkend-groote verantwoordelijkheid voor het op zijn raad handelen van anderen. Soms had hij lust om dien lijzig-lachenden, lijmig-leuterenden boer, die schuin over hem zat, met een gebalde vuist in z'n bakkes te stompen, striemde hem 't gieren der wijven met pijn; zelfs van het hortige treingeschok had hij flauwen hinder. En, terwijl hij dit merkte, ergerde Gerard zich 't meest aan zichzelf. Hij kon dan toch blijkbaar niet veel meer velen, hij was dan toch wel achteruitgegaan in die zeven getrouwde jaren.... Anderen hadden nog véél méér zorgen, en waren toch opgewekt, mannelijk-moedig, monter en flink.... Waarachtig maar goed dat hij kinderloos bleef. Stel je voor dat er dat nog bijkomen moest!... Ofschoon!... Voor Jeanne

was 't zonde-en-jammer, 'n braaf moedertje ging er in haar verloren; wat zou ze 'n plezier gehad hebben in 't eigen, jong-dartlend nieuw-leven!... Maar hij!... Och! hij was een sukkel!...

Aan 't vierde station stapte 't luidruchtige boerengezelschap den trein uit. Gelukkig!... Maar 't gaf toch even ijl-leege verlatenheid in de coupé.... Toen kwamen er twee jonge jongens in, broers, met vacantie op reis, tasschen en botaniseertrommels om; in de gelijke, bleeke gezichten schuchter-stil jongensverlangen.

Nu waren ze midden in Gelderland; wijde, zwak-heuvelende zwart-bruine hei aan weerskanten; de bloed-roode vuurbol ráákte bijna de even golvende, donker-fluweelige horizonlijn. Over het triestig eenzame land groeide de weemoed van 't avondvallen en reikte ál hooger, schoon aan den zonkant de hemeldiepten nog stonden in glorie, groot-grandioos, goud-rosse kleuring, gloeiing en flonkering.

Maar 't was of de ziekelijk groote, dampverdorste, zonnescijf ál haastiger daalde. Nog ééne glimp.... Toen was er plotsling een killende leegte, geluidloos klagen van smartlijk gemis om de enkele opstaande dingen in 't hobblige hei-land. De schaduwen, die op de glooiingen lagen, vervaagden langzaam in 't vale duister dat vreemd uit de gronden scheen op te doemen. Er vielen geheimend donkere kuilen tusschen de bobbels en diep-zwarte struiken.

Jeanne tuurde nu ernstig-zwijgend naar buiten, en Gerard, in 't kijken naar haar, naar 't geestig-belijnde profiel, zoo mooi in het avondlijk-bleeke licht, voelde zich plotsling rijk aan teer-bewonderende liefde, en trots op zijn vrouw, genoot heel fijn de gedachte hoe diep en hecht zijn bestaan met het hare vergroeid was geraakt in die zeven jaren van samen-zijn en zich aan elkaar geven, hoe hij haar kende, zijn Jeanne, hoe al wat hij wist van haar, al wat Jeanne was in hem, lag opgetast tot onuitputlijken voorraad van troost en innigheid, koesterende warmte.... En tóch... 't was afschuwelijk!... tóch bijna dadelijk weer klopte die angst in zijn borst op, die vage angst die hij altijd terugdrong, niet kennen wou – naar de oorzaak had hij nog nooit durven zoeken –, was 't eensklaps of hij haar anders zag, of er iets was vervloeid.... Snel zich buigend greep hij haar hand, en zij keek hem aan, verrast blij-helder in 't eerst, maar toen ze zijn angst-groote oogen zag in 't strakke gezicht, verteederde zich haar gelaatsuitdrukking tot groote, meelijdende innigheid. Ze kwam naast hem zitten, stoorde zich niet aan de jongens, – die telkens tersluiks naar hen tuurden, dan weer hun raampjes uit; ze dorsten niet meesmuilen –, maar drong zich tegen hem aan en fluisterde: 'Lieveling!... Moed houden, hoor!... Als wij maar weer samen zijn, onder de boomen, hè?... Dan wordt alles weer goed!...'

Ze bleven verder zoo zitten in vaalte van schemering. Aan het volgende